

ANDREAS REJBRAND

Mitt liv som psykiater

Slå mig!

– Jag vill att ni slår mig.

Håna mig!

– Jag vill att ni hånar mig.

Isolera mig!

– Jag vill att ni isolerar mig.

Ty det gör mig starkare.

Ankomsten till avdelningen

Jag anlände till sjukhuset mitt på juldagen. Peter, en tämligen ung, lång skötare, låste upp dörren till avdelningen, och visade mig in. Först kom vi till ett stort, trevligt möblerat "vardagsrum". Utanför den vänstra väggen fanns en balkong; till skillnad från de övriga balkongerna på sjukhuset, var denna emellertid försedd med robust galler. En kort bit in i rummet från väggen stod ett bord omgivet av fem till synes synnerligen komfortabla fåtöljer. Längre fram längs väggen, mot hörnet, stod tre soffor runt ett bord; mot den bortre väggen, i det vänstra hörnet, stod en TV på en förvaringsmöbel. Till höger om denna fanns ett stort fönster, med ytterligare en soffa under. Rummets högra vägg täckte endast halva rummets högra avgränsning; längs denna vägg stod ett piano, ett par blommor och ett större bord med stolar kring. Andra halvan av rummets högra avgränsning, utgjorde början av en lång korridor.

Peter visade mig vägen fram längs korridoren. På vår högra sida gick vi förbi några patientenkelrum, ett låst kök och ett undersökningsrum. På vår vänstra sida passerade vi två inbuktningar med patientdubbelrum och -trippelrum. Vi kom strax fram till en del av korridoren, som var betydligt bredare än tidigare, eftersom den vänstra väggen här stod längre bort. Ytterligare något längre fram smalnade korridoren, som kompensation, av från höger, så att den återfick sin ursprungliga bredd. Ett par meter före väggen som utgjorde denna avsmalning från höger, utgick en hög trämöbel från den högra väggen; utrymmet mellan väggen rakt fram och trä Möbeln utgjorde ingången till avdelningsexpeditionen.

Korridorsectionen som var extra bred såg ut som ett *mindre* "vardagsrum"; i taket hängde en TV, och längs korridorens högra vägg och trä Möbeln stod en hörnsoffa och tre fåtöljer – två längs den högra väggen och ytterligare en längs trä Möbeln. Istället för en vägg längs korridorens vänstra sida, var det här öppet till en matsal; denna var inte avskild mot korridoren annat än en med lång pelare i mitten av öppningen. Matsalens bortre vägg bestod till stor del av fönster, varifrån utsikten inte alls var särskilt dålig.

Peter bad mig att sätta mig ner och vänta i en av fåtöjlerna, på att ett rum skulle ställas i ordning åt mig. I soffan satt nu en äldre kvinna. Hennes ansikte såg slitet ut, och hon utstrålade en latent aggressivitet. "Är du ny här?" frågade kvinnan mig, varpå jag jakade. "Det är bra här", sade hon, "det är tryggt när det inte är lugnt hemma." "Jo, det är trevligt här", svarade jag. "Har du det dåligt hemma?" frågade kvinnan medan hon stirrade mig i ögonen. "Jag klagat inte", svarade jag. "Jag har det dåligt hemma", förklarade kvinnan.

Så småningom visade Peter mig till rum 20, ett dubbelrum som jag fick för mig själv. Rummet var beläget en kort bit efter matsalen. Toalett och dusch fanns inte på rummet, utan jag fick använda de gemensamma patienttoaletterna i korridoren. Jag lade mig på min säng och tittade på den vita, runda lampan i taket. Den var tämligen platt, men hade en hög diameter. Jag tog PDA:n ur fickan, och lade den på det lilla rullbordet intill sängen. Jag provade radion på rullbordet, som var anslutet till väggens kontaktuttag, men ingen kanal gick att ställa in.

Jag gick ut och satte mig i en av fåtöjlerna. En ung undersköterska vid namn Carolina satte sig bredvid mig. Hon hade ett tämligen attraktivt utseende, men hennes agerande påvisade en viss bortskämdhet och omognad. "Vet du hur det går till här, när vi äter och så?" frågade hon. "Nej, jag vet knappt var jag är", svarade jag, som av natur-

liga skäl fann inläggningen på avdelning lite överrumplande. Hon förklarade för mig när det serverades till måltid och kaffe, och vilka andra tider man passar på avdelningen.

Framåt kvällen, när jag i tristess studerade periodiska systemet på min PDA, satte sig Lars, en manlig, kraftigt byggd, medelålders skötare, bredvid mig i en fåtölj i "lilla vardagsrummet". "Så du vill inte vara med oss längre?" frågade han, och syftade till anledningen till att jag nyligen och hasteligen denna vinterdag blivit inlagd på den psykiatriska avdelningen. När han frågat mig "vad som var värst", och jag svarat att det är "komplicerat", insisterade han: "try me!" Jag förklarade att jag känt mig ensam. "Vad är värst: den sociala ensamheten eller den rent fysiska?", frågade han mig efter en stund, varpå jag svarade att båda plågade mig. "Fysisk ensamhet gör ont, men man kommer över den; det är värre med social ensamhet – den kan döda."

Lära känna avdelningen

"Jag får gratulera på födelsedagen", sade Claudia lugnt med sin utländska brytning vid frukosten dagen efter, varpå jag tackade. "Tråkigt att du ska behöva fira din artonårsdag här", fortsatte hon och gav mig ett milt leende. "Det gör inget", svarade jag. Claudia, som var sjuksköterska, verkade mycket lugn, metodisk och godhjärtad. Hon harklade sig försiktigt, gick bort mot medicinvagnen och vek upp datorskärmen. Ett par underskötare skojade med henne, men hon gjorde ingen min, låtsades inte om dem, utan fortsatte plikttröget med medicindelningen. Själv gick jag fram till frukostvagnen och gjorde i ordning ytterligare ett par smörgåsar med ost och tomat. Frukosten på avdelning 4 var överlägsen alla frukostar jag någonsin ätit; brödet var utmärkt och pålägg som marmelad och skivad gurka och tomat var framtagna; till dryck fanns kaffe, mjölk och juice. När jag sedan satt mig ner igen, vid ett av matsalens fem bord tillsammans med ett par andra patienter, gick Claudia fram till mig med min medicinbägare, som innehöll den sedvanliga cipralen samt, vilket hon förklarade för mig, ett par nya tabletter med B-vitaminer. När jag tagit mina tabletter, gick jag tillbaka till mitt rum en kort stund, varefter jag sökte upp närmaste undersköterska, och bad om en engångstandborste. Jag slogs av att denna var alldeles för hård – mot vad jag var van vid – men den fick duga.

Efter morgonbestyren satte jag mig i en av fåtöljerna bredvid soffan i "lilla vardagsrummet". Micke, en manlig skötare med ett sympatiskt men ändå respektingivande utseende, gick plötsligt fram till mig och bad att få tala med mig. Vi satte oss i matsalen, som personalen just städade upp efter frukosten. Micke frågade mig om det var något särskilt jag ville göra idag; det enda jag ville var att gå till biblioteket, och med datorn där läsa min e-post. "Det ska vi nog kunna fixa", svarade Micke medan han noterade min önskan på sitt pappersblock. Resten av förmiddagen spenderade jag genom att studera periodiska systemet på min PDA; långsamt är bara förnamnet.

Efter lunchen fick jag gå med Micke till biblioteket, och läste min e-post. Eftermiddagen flöt långsamt på, och inget anmärkningsvärt hände, förutom då sjuksköterskan Kristine, en medelålders kvinna med avlångt ansikte och brunt hår, bad mig följa henne in i undersökningsrummet, för en mindre somatisk undersökning. Sedan undersökningen var avklarad, bad hon av intresse mig visa henne min PDA, som jag hade arbetat med just innan undersökningen. När Kristine gått, satte jag mig åter i fåtöljen i "vardagsrummet", nu bredvid kvinnan med det slitna ansiktet. "De kommer väl ihåg att jag måste ha nya kläder?", frågade kvinnan mig, varpå jag svarade, att de säkerligen

skulle komma ihåg hennes kläder. ”Ja, det ju viktigt med det, med rena kläder, va?” fortsatte hon, ”Det är klart att de kommer ihåg kläderna, va, va? Inte kan de glömma det, va? Man kan ju inte gå naken, va? Visst kommer de ihåg kläderna? Det är väl inget att oroa sig för, va, va? Klart de gör, va? Eller hur, va? Ja, det är klart. Nya kläder, va? Klart de gör? Klart de kommer ihåg kläderna – va?” Varje fråga besvarade jag med ett kortfattat jakande. Jag gick in på mitt rum. Bakom mig, hörde jag hur Claudia gick förbi kvinnan, som då passade på att fråga henne: ”Du tror inte de glömmet bort kläderna, va?”.

De följande timmarna alternerade jag mellan att studera periodiska systemet, och att gå promenad i korridoren. På kvällen provade jag att sätta mig tillsammans med de andra patienterna i soffan i ”lilla vardagsrummet”. På TV:n visades *Cirkus Maximum*, och särskilt en, medelålders, kvinnlig, patient, skrattade vilt åt programmet. Även om jag fann det något ”onaturligt” att sitta i en soffa tillsammans med en skara andra patienter och se på TV, så var det åtminstone något mer stimulerande och mindre långtråkigt än att ligga på sängen. Efter en stund tog jag dock upp min PDA ur fickan och började arbeta med den – fast jag satt kvar i soffan. Nu satte sig också sjuksköterskan Magnus i soffan. Jag antog att det var så här dagarna såg ut på avdelningen: när man inte äter, sitter man i soffan och tittar rakt fram, ner i en tidning eller en bok, eller på TV, ensam eller med andra patienter, och ibland med någon eller några ur personalen. Nu kom också en äldre manlig patient långsamt gående i korridoren, på väg mot ”vardagsrummet”. Han var klädd i landstingets enkla, blå patientdräkt och bar vitt skägg. Jag inbillade mig att han tidigare arbetat som skogshuggare. Han stannade halvvägs framme, vände sig om mot anslagstavlan på väggen, och fortsatte sedan mot oss. Väl framme, tittade han sig först åt höger, sedan åt vänster, varefter han vände och gick tillbaka. Någon kvart senare kom Bosse gående förbi oss, på promenad genom korridoren. Bosse var en äldre patient, som alltid smög fram med minimala steg, hasandes, utan att ordentligt lyfta på benen. Han hade alltid huvudet vänt nedåt marken, och han talade aldrig riktigt med någon av de andra patienterna. När han nu kommit så långt fram, att han stod rakt under TV:n vi såg på, vände han sig lite snett åt oss, och började, om än med vissa svårigheter, att mumla till golvet. ”Förbannade snorvalpar – ja, det är vad ni är, det. Jaa, ni kan dra dit pepparn växer, jaa, dit pepparn växer. Hör ni det? Jaa... aah...” Han vände sedan sakta huvudet rakt ned mot golvet igen, och fortsatte sin lufsande kvällspromenad. En av patienterna förklarade för en annan, att Bosse ”hörde röster”.

Dagen efter förlöpte på samma sätt. Delvis satt jag i soffan, och vid ett tillfälle satt där även Eva, en inte alltför gamma kvinnlig patient med ett snällt men till synes dämpat ansiktsuttryck. Hon hade vardagliga kläder och var tatuerad på nacken. Hon verkade ganska blyg, när hon satt där och läste sin bok. Nu såg jag Kjell, också en äldre, manlig patient, komma ut från sitt rum i en av korridorens inbuktningar. Han var tämligen välbyggd, bar en tunn grön jacka och håret var rufsigt. Han stödde sig mot rullatorn, och gick mot mig med blicken fixerad rakt fram. Väl framme hos mig, satte sig Kjell, som av en annan patient kallats ”radioapparaten”, i soffan bredvid mig.

”Polisen”, sade Kjell till mig, ”de har mycket att göra. 55 uttryckningar och 4 på stationen. Jag begriper inte hur de hinner med allt. Begriper du det? Nej, inte jag heller. Gustavsson, känner du honom? Hans son är präst, och hans bror är polis. De bor ute på landet. Vet du vad som finns i skogen? En kyrka. Jonasson, honom känner du? Björkgren, då?” Han satt och talade länge och väl: ”Det är bra att prata, men man kan

få huvudvärk av det, vet du det?”, sade han till slut. Plötsligt gick Lars förbi oss, och sade åt Kjell att prata mindre. ”Men datamaskinen då, den måste ju tömmas”, svarade Kjell. ”Han begriper inte att man måste prata”, sade han sedan till mig. ”Men du är bra, du lyssnar; det är så kul att prata med någon som lyssnar. Nina, vet du vem det var? Hon som räddade judar...”

Livet på avdelning 4

Dagarna gick, och jag vande mig vid livet på avdelning 4. Mitt dagliga tidsfördriv blev att läsa i min bok om matematisk analys; denna studie blev mycket effektiv, ty det inte fanns mycket annat för mig att göra på avdelningen. När veckorna gick, gick också sidorna i boken.

En dag, vaknade jag som vanligt vid sjutiden. Sedan jag utfört morgonbestyren, gick jag ut i korridoren, hälsade på morgonpersonalen, och satte mig i en av fåtöjlerna med min bok. Efter att ha läst i omkring en halvtimme, kom Kjell sakta gående mot mig. Han satte sig bredvid mig, och började prata om poliser, Polen, Nina och kyrkan i skogen. Klockan åtta kom personalen ut med de två frukostvagnarna. Jag satte mig bredvid Kjell i matsalen, och avnjöt den utsökta frukosten.

Framåt halvtolvtiden kom Micke körandes med matvagnen; lunchen serveras på avdelningen klockan halv tolv, och en stund innan körs matvagnen upp till avdelningen med hissen, varpå vanligtvis en undersköterska tar hand om den och kör in den i köket. När Micke kört in vagnen till köket började personalen packa upp maten och ställa upp den på vagnens ovansida. Efter några minuter fick alla patienter ställa sig på led framför köket, för att få varsin tallrik med mat upphälld åt sig. Efter lunchen, fick man idag hämta glass med chokladsås till efterrätt. Jag tog mig friheten att hämta åt Kjell också. När jag ätit klart, satt jag kvar och höll honom sällskap. ”Varför har alla så bråttom?”, frågade Kjell, ”de kastar i sig maten. Det ska man inte göra – jag äter långsamt och njuter av maten.” Jag instämde medan jag lutade mig bakåt på stolen. När Kjell ätit klart, hjälpte jag honom med att ställa hans tallrik och sked i diskhallaren. När Kjell gått tillbaka till sitt rum, fortsatte jag att studera matematik.

Klockan två samlades vi som vanligt i ”stora vardagsrummet” för eftermiddagskaffe. På vägen dit mötte jag Bosse, som jag hejade på. ”Hej, hej. Hej, hej”, svarade han med ett ansträngt mumlande mot golvet. Idag serverades skorpor (landstingsbakelsen) med kaffe, saft eller mjölk till. Resten av eftermiddagen spenderade jag med att läsa i min bok, samt med att duscha.

Klockan halv fem serverades middag; idag fick jag avnjuta en underbar vegetarisk paj. Kvällen förlöpte fridfullt, och jag alternerade mellan att ”läsa bok” och ”prata Kjell”.

Klockan hade nu blivit halv åtta på kvällen, och vi samlades i ”stora vardagsrummet”. Nu var det dags för dagens höjdpunkt: kvällsfikat. Patienterna väntade med spänning på att fikavagnen skulle rullas ut från köket. Kvällsfikat bestod varje kväll av knäckebröd, rånkex, pålägg samt kaffe, saft eller mjölk. Själv satte jag mig i en av fåtöjlerna och avnjöt, som vanligt var, fem eller sex rånkex med ost och tomat, samt mjölk. Bredvid mig satt Britta, en äldre och vänlig dam, samt Eva. Efter en stund gick Eva och satte sig vid pianot i rummets bortre, högra hörn. Hon spelade en sådan underskön musik, som hon sade att hon själv improviserat fram, att jag inte kunde göra annat än att njuta av den. När hon spelat färdigt lovordade jag hennes musik, och Britta bad

henne att fortsätta, men förgäves. ”Jag är inte van vid att spela för publik”, svarade Eva med sin vanliga, monotona stämma. Halvtimmen efter kvällsfikat kom Claudia, som idag jobbade som kvällssköterska, för att ”dela” kvällsmedicinerna till patienterna. Hon gav mig de erforderliga vitamintabletterna samt min ”nattmedicin”. Efter fikat hjälpte jag Britta, som hade lite svårt att orientera sig på avdelningen, tillbaka till rummet.

Någon timma på kvällen satt jag i soffan i ”lilla vardagsrummet” och såg på TV tillsammans med några andra patienter. Bredvid mig satt ”skogshuggaren”. ”Väldigt amerikanskt”, beklagade jag mig för honom, syftandes på det aktuella TV-programmet. Vi satt därefter och diskuterade och småpratade en stund, tills klockan blev nio, och det var tid för *Aktuellt*. Eftersom TV:n i ”lilla vardagsrummet” var upptagen med en annan kanal, gick jag och satte mig i soffan mot balkongen, vid TV:n i ”stora vardagsrummet”. Kjell låg redan i den andra soffan, och när jag satte på *Aktuellt*, beklagade han sig över TV-inslagen: ”Bara krig, det där är ju inget man kan skratta åt. Jag tycker om program man kan skratta åt.” ”Ja, det är ju roligare”, instämde jag. Jag fick inte koncentrera mig särskilt mycket på TV:n, emellertid, emedan Kjell underhöll mig med en historia om polacker. Jag fann det dock tämligen trevligt, lutade mig tillbaka i soffan, och levde mig in i diskussionen med den trevliga, humoristiske och något förvirrade Kjell.

Strax före klockan tio rullades vagnen med nattfikat fram i ”lilla vardagsrummet”. Nattfikat bestod av ”landstingsbakelser” och mjölk. Själv fann jag ”landstingsbakelserna” mycket goda, och jag avnjöt dem – som jag alltid gjorde – ståendes i matsalen vid fönstren, tittandes ut över vinternatten.

Tiden flöt så sakteliga fram, och jag trivdes bra på avdelningen. Kjell blev utskrivnen och flyttades till en annan institution. Även bland de övriga patienterna skedde in- och utskrivningar; en ”ny” patient som tillkom var Sirkka, en trevlig kvinna i sextioårsåldern.

Jag och Sirkka satt i ”lilla vardagsrummet”; jag satt i en av fåtöljerna mot väggen, medan Sirkka satt i fåtöljen mot trämöbeln. ”Jag har fått en stråke”, sade Sirkka, ”min dotter kallar det ”fiolstråke. Fast läkaren kallar det något annat – ’strajke’, tror jag.” ”Ja, det är inte roligt, det, Sirkka”, tröstade jag henne. Sirkka var en välbyggd kvinna med ett snällt ansikte; hon kunde dock knappt ta sig fram själv, sedan hon drabbats av sin stroke. Hon berättade för mig att hon fick ”stråken” 1997. ”Jag är arg, jag är så arg”, sade hon. ”Vem är du arg på?”, frågade jag. ”Min man”, svarade Sirkka. ”Varför är du arg på din man, då?”, fortsatte jag. ”Jag bara är det – jag är *arg*, så *arg*”, svarade hon, lätt brytandes på finska, medan hon visade tänderna och försiktigt hötte med näven. ”Jag måste gå på toaletten”, sade hon efter en stund till mig. Jag hjälpte henne upp och hjälpte henne till hennes rum, som var ett av enkelrummen med egen toalett med ingång från huvudkorridoren. Vi gick försiktigt fram; jag höll henne bakom ryggen och i ena armen. Sakta, men säkert, lotsade jag henne fram till rummet.

Efter att jag informerat personalen om att Sirkka var på toaletten, gick jag tillbaka till soffan och fortsatte studera fysikaliska tillämpningar av integraler. Jag höll just på att studera masscentra, när en kvinnlig patient, som jag inte sett tidigare, kom gåendes mot mig med sin rullator. Hon såg inte ut att vara mer än medelålders, men hennes hysteriskt stirrande blick fick mig att undra, vad hon varit med om i sitt liv.

Hon satte sig strax i fåtöljen, som nyss hållit Sirkka uppe. Efter någon minut började hon skrika rakt ut i luften: "Hur länge ska jag sitta här?" Kristine, som just gick förbi, svarade henne, att hon alldeles strax skulle få träffa läkaren i samtalsrummet, varpå kvinnan fortsatte: "Jag orkar inte vänta längre." Kristine försökte lugna henne, och gick sedan in mellan väggen och trämöbeln och in på expeditionen. Kvinnan i fåtöljen satt spänt och orörligt rakryggad och stirrade rakt fram. "Är han inte här snart?" sade hon efter några sekunder. "Jag dör snart – jag kan inte vänta längre." Jag provade att lugna henne genom att säga, att doktorn alldeles strax ska ta emot henne, men hon verkade inte särskilt lugnad. Tio minuter och åtskilliga rop på hjälp senare, fick hon träffa doktorn.

När jag satt och läste min bok, hörde jag Claudia prata med en annan patient om tyska städer. Jag fick intrycket av att hon var född i Tyskland. "Är du född i Tyskland?", frågade jag, varpå hon jakade. Plötsligt insåg jag att hennes "utländska" brytning, var en tysk brytning! "Vad roligt, jag läser tyska", svarade jag med osedvanlig entusiasm. "Kan du tala tyska flytande?" frågade jag, varpå hon jakade: "Ja, jag är uppvuxen där. I sommar ska jag åka och träffa mina föräldrar. Det ska bli kul – det ser jag fram emot." Vi talade en kort stund om Tyskland, och på sätt och vis förändrades vår relation. Nu var vi inte längre psykipatient-sjuksköterska, utan två jämlika personer som förde en intellektuell diskussion kring lingvistik. "Jag måste bara fråga dig", sade jag, "i Tyskland säger man 'Sie' till äldre, och 'Du' till yngre och nära vänner, medan man här i Sverige nästan alltid säger 'du'. Vad tycker du om skillnaden?" Claudia hann inte svara innan hon blev avbruten av en vinterklädd Bosse: "Kan vi åka nu?" "Vart vill du åka, Bo?" frågade Claudia berättigt. "Till banken. Posten och banken", svarade Bosse. "Vi ska inte åka nu. Ta av dig kläderna; vi ska snart äta middag", förklarade Claudia och tog Bosse lite försiktigt om ryggen för att visa honom åt sitt rum. När Bosse vänt ryggen åt Claudia och gått iväg, vände Claudia sig mot mig igen. "Angående det där med 'Du' och 'Sie' så tror jag att man visar respekt för de äldre och för folk man inte känner genom att säga 'Sie'. Vad tycker du själv?" "Det positiva med att använda samma tilltal till alla människor, är att det blir mer jämställt då", förklarade jag. "Ja, det har du nog rätt i."

När kvällen gjorde sitt intåg, blev det tid för det sedvanliga kvällsfikat. Jag hjälpte Sirkka till "stora vardagsrummet". Jag hjälpte henne att sätta sig vid bordets kortsiddekant mot korridoren; själv satte jag mig till vänster om henne, ytterst vid bordets långsida. Claudia satte sig och tog lite kaffe till höger om Sirkka, mitt emot mig. Jag hämtade kaffe och kex åt Sirkka, som tackade. "Hur är det med dig då, Sirkka?" frågade Claudia. "Jag är arg", svarade Sirkka. "Vem är du arg på?" "Min man" "Varför är du arg på honom?", frågade Claudia. "Han tycker inte om mig; han säger att jag är dum", förklarade Sirkka. "Det tror jag inte han menar; jag tror att han tycker bra om dig, Sirkka", tröstade jag henne. "Jag tror att Andreas har rätt; ingen tycker illa om dig", tillade Claudia.

Dagen efter såg jag norrmannen, Arne, en medelålders man med ett ansikte som förtäljde om långvarigt drogmissbruk, för första gången. Jag satt i fåtöljen mot trämöbeln i "lilla vardagsrummet" och läste om Guldins regler, när han plötsligt gick fram till mig. "Vad läser du?", frågade han. När jag svarat berättade han att han tyckte

mycket bra om matematik när han gick i skolan; han sade också, att han hade "bra" betyg i ämnet; fast sedan hade drogerna "förstört allt". När jag frågade vilket betyg han fick, hade jag väntat mig MVG, men med "bra" menade han uppenbarligen G+. "Har du liten snopp?" frågade han plötsligt, varpå jag svarade "Vad sa du för något?". Han upprepade sig: "Har du liten snopp?" och – om jag inte minns fel – så var detta hans sätt att säga, att jag var trevlig. Efter frukosten var det dags för "medicindelning": Claudia rullade fram medicinvagnen i "lilla vardagsrummet", fällde upp datorskärmen och började dela. Först gav hon norrmannen hans medicinbägare, men han blev inte riktigt nöjd: "Var är min gula tablett?" frågade han. När Claudia sade åt honom att han fick lugna sig lite, blev han upprörd. "Jag måste ha min medicin för fan!" utbrast han, "vad är det här för djävla skitställe!". Han kastade medicinbägaren och vattenbägaren rakt mot Claudia och medicinvagnen, och orsakade en vattenfläck i min bok i samma veva. Norrmannen gick tillbaka till sitt rum, och åskådarna återgick till sina sysslor.

På eftermiddagen satt jag, Eva och Ingela, en yngre, överviktig kvinna i "lilla vardagsrummet". Jag läste i min bok, Eva läste en skönlitterär bok om indianer, och Ingela satt och sov. När vi suttit där – insjunkna i våra egna sysslor – någon timma, kom norrmannen fram till soffgruppen. Han betraktade Ingela en stund, och gick sedan fram till henne. "Vakna, nu; du får inte sova på dagen. Hallå!" Norrmannen drog upp växterna som var instuckna i vasen som stod på det runda soffbordet och tryckte upp dem mot ansiktet på Ingela. "Så, lugna ner dig nu, Arne", sade jag, som tyckte att han var alldeles för intensiv mot Ingela. Han satte tillbaka växterna i krukan och sade till sitt försvar att han "kan det här" emedan han "gått i terapi om hur man ska bete sig mot varandra". Jag nickade mot honom, innan han gick iväg. Senare samma kväll träffade jag norrmannen på väg till toaletten; han stannade mig för att förklara: "Det är bra att du säger till hur jag ska bete mig. Det är kul att unga personer kan säga till gamla ibland. Men jag har gått i terapi, så jag vet vad jag gör."

Dagen efter satt jag i "lilla vardagsrummet" tillsammans med en Sirkka och en annan kvinnlig patient, en medelålders tidigare missbrukare. Den senare förklarade för mig, att hon tyckte att jag skulle raka av mig skägget, men jag svarade med att jag gärna ville ha det kvar. Till kvällsfikat den dagen, satte jag mig tillsammans med norrmannen i det nedre, högra hörnet i "stora vardagsrummet". Vi småpratade lite, och han förklarade för mig att han saknade vänner, och att han snart skulle bli utskriven. Han gav mig sin e-postadress, så att jag kunde skriva till honom om jag ville. Han var stolt över sina psykologiska kunskaper, i och med att han gav *mig* just *sin* adress; då behövde jag inte känna mig tvingad att ta kontakt. Han sade också att jag inte skulle vara "snabb" med att raka av mig skägget, emedan det var en del av min person: det är Einsteinstilen, förklarade han. Jag tyckte det var tämligen progressivt sagt av honom.

Till lunch nästföljande dag, serverades jag Couscouspytt. Jag satt bredvid "skogshuggaren". Plötsligt satte alarmsystemet igång, och på alla anropsskyltar blinkade texten "NÖD 47". Personalen rusade till rum 47. "Det har oftast hänt något tråkigt när personalen springer", förklarade jag för "skogshuggaren". "De får inte liv i norrmannen", sade en annan patient. Medan personalen sprang fram och tillbaka i korridorerna, fortsatte jag, "skogshuggaren" och de andra patienterna att lugnt äta. Efter ett tag

kom personalen ut från norrmannens rum; de gick nu lugnt, och några av dem skratade. Jag såg aldrig norrmannen igen.

Slut på semestern

Klockan elva kom min rektor till avdelningen. Personalen låste upp för honom. Först fick läkaren tala ensam med rektorn. Under tiden fick jag vänta utanför. Oroligt gick jag fram och tillbaka i korridoren. Jag var nämligen inlagd på avdelningen med tvång; jag var inte där frivilligt, även om jag som bekant hade adapterat mig väl till ett liv där, och trivdes bra. Jag hade emellertid ett ljus i tunneln: inom en vecka skulle den årliga Berzeliuskonferensen äga rum, och jag hade via ett stipendium fått inträde dit. På sätt och vis, betraktade jag konferensen som en "revansch". Ty jag ansåg att jag inte var någon psykipatient, utan hade förmågor och färdigheter, vilka placerade mig högre i samhället än så. Jag såg således konferensen som en "återkomst" till den plats i samhället, där jag hör hemma, och en riktigt rejäl återkomst, dessutom. Jag var dock rädd för att rektorn skulle sätta sig emot min resa. Till slut knackade jag på på expeditionen och bad att få tala med Claudia. "Jag tror att allt kommer att gå åt helvete", förklarade jag, utan att tänka på att formalisera språket. "Du får inte tänka så", sade Claudia till mig.

Inom trekvart blev jag inkallad till samtalsrummet. "Först vill jag säga, att jag betraktar det som en förolämpning att jag inte fick vara med från början, att ni talade om mig, bakom ryggen på mig", sade jag, varpå läkaren kom med en utläggning, vars kontenta lydde "man gör alltid så". Då började rektorn förklara situationen för mig. Jag fick inte åka till konferensen, och jag fick heller – till min överraskning – aldrig komma tillbaka till skolan mer. Som grädde på moset – eller snarare som influensa på AIDS – hade han polisanmält mig. Jag rusade ut ur samtalsrummet och in på expeditionen. Patienter får egentligen inte vistas där inne, men det hade jag glömt bort. Jag gick nu långt in i rummet. "Jag vill ha kolmonoxid! Jag vill ta livet av mig! Kolmonoxid – jag vill ha kolmonoxid!" ropade jag, trots att jag knappast kunde andas. Strax tog Claudia och Lars tag i mig, och gick iväg med mig genom korridoren. Claudia bad mig andas lugnt, och ta djupa andetag. Hon tog in oss i musikrummet. Vi satt där en stund och pratade. Till slut var jag ensam där med en underskötare, som senare skulle byta med en annan. När han var på väg ut, frågade han mig om det var något jag ville ha av sjuksköterskorna. "Lite kolmonoxid skulle inte skada", svarade jag. Underskötaren, som uppenbarligen inte besatt någon medicinsk allmänbildning med självrespekt, svarade att han skulle be sköterskorna om det.

Lite senare kom Lars åter in i musikrummet, och förklarade för mig, att de nu skulle sätta in personal på bevakning av mig. Jag brydde mig då inte särskilt mycket om vad han sade, utan glömde snart bort det.

Vi gick sedan ut i korridoren igen. Jag gick bredvid Lars. En anställd var på väg in på avdelningen. Hon låste upp dörren med sin nyckel, öppnade dörren och gick in.

Jag tog sats; jag accelererade blixtnabbt; i ett våldsamt språng kastade jag mig mot dörren, men jag kom inte ut.

Jag fann mig liggande på golvet, på ryggen, med Lars över mig. Med sina ben tryckte han mig mot golvet, och med armarna höll han mina armar nedtryckta. Innan jag ens hann reagera – så snabbt att jag knappt förstod hur det var möjligt – såg jag att ett femtal underskötare och sköterskor hade samlats runt oss, och alla tittade de rakt ned på mig. Synen av en massa ansikten som förvånat stod och blängde rakt ner på

mig, föreföll mig så komisk, att jag närapå började skratta; jag svalde dock humorn och behöll lugnet. "Är du lugn nu?" frågade Lars. "Var tror du?", blev mitt givna svar.

"Lilla avdelningen" – så kallades den allra nedersta avdelningen i korridoren. Denna var utom tillträde för vanliga patienter; endast patienter med extra personalkrav placerade här; ofta gällde detta stökiga patienter. Nu fick jag ett enkelrum här. Avdelningen var tråkigt inredd; eftersom patienterna här hade en ovana att kasta möbler omkring sig, fanns det knappt några möbler. Väggarna var slitna, och den enda möbleringen i "vardagsrummet" på denna avdelning, var en slagsäck för boxning. "Lilla avdelningen" liknade mer ett fängelse än ett sjukhus. Vart jag än gick, dessutom, hade jag en manlig underskötare några få meter efter mig. Någon timme spenderade jag med att gå fram och tillbaka i hallen utanför mitt rum. "Måste du gå efter mig?" frågade jag skötaren, som jakade. "Du stör mig!" Skötaren och jag hade tidigare – innan jag den här dagen blivit flyttad hit – snarast haft ett respektfullt, jämställt vänskapsförhållande, men nu var han min "övervakare". Situationen kändes onaturlig. "Jag står inte ut här!" sade jag till slut. Men det hjälpte inte, ty jag var fången här. Efter en halvtimme byttes övervakaren ut, den här gången till Lars. Jag provade att gå på toaletten, men jag fick inte stänga igen dörren till den (om inte övervakaren fick följa med in), vilket stressade mig, med resultatet att jag inte lyckades utföra mina behov. För att uttrycka mig fysiologiskt riktigt: *sympaticus* var aktiverat. Till slut orkade jag inte längre gå fram och tillbaka i korridoren, utan lade mig på min säng. Lars satt bredvid. "Tycker ni om att förstöra livet för folk?" frågade jag honom. "Jag tror inte att vi förstör livet för folk", svarade han lugnt, "i sådana fall hade jag inte jobbat här." Efter en stund, fortsatte Lars: "Jag kände än gång en pojke, som blev mobbad i skolan. Han började sedan spela fotboll, men mobbarna förföljde honom dit också. En dag orkade pojken inte längre – han tog livet av sig. Om mobbarna hade vetat att det skulle sluta så, hade de nog låtit pojken vara ifred."

Strax kom Claudia in på mitt rum. "Hur är det?" frågade hon hjärtligt. "Här, Andreas, har du något som gör dig lite lugnare." Hon gav mig en liten, vit tablett, och en liten sedvanlig vattenbägare. "Vad är det?" frågade jag. "Sobril" Jag tog tabletten och lade mig ner. En stund satt Claudia hos mig på sängkanten, innan hon gick. Lars byttes av, och en annan underskötare satte sig på stolen i mitt rum.

Micke var min övervakare, när jag åt middag. Middagen smakade inte, på samma sätt som den brukade. Jag fick, när jag ätit färdigt, skriva på ett papper, en ansökan till länsrätten om att få bli frisläppt.

Tiden gick, och jag blev riktigt lycklig – riktigt glatt överraskad – när Lars kom till mig och förklarade, att jag skulle flytta ut till den vanliga avdelningen igen. Jag fick nu Sirkkas gamla enkelrum, med egen toalett och dusch, men framför allt fick jag tillträde till korridoren, matsalen, "lilla vardagsrummet", "stora vardagsrummet", de andra patienterna! Frihetskänslan upprymde mig. När jag senare på kvällen satt tillsammans med några andra patienter i en av fätöljerna runt det lilla bordet i "stora vardagsrummet", kände jag mig på riktigt bra humör. Jag och Ingbritt, en kvinnlig, trevlig och

skärpt patient i övre medelåldern, diskuterade datorer. "Själv sitter jag förvisso nästan dygnet runt med min dator, men det är inte för att jag spelar datorspel; jag spelar aldrig spel. Jag har en rent pratiskt syn på datorer, som är utmärkta *arbetsredskap*. Jag använder datorn till att söka efter information, skrivna rapporter och kommunicera med andra människor", infogade jag i diskussionen.

Min övervakare var nu Bengt, en man i medelåldern, som egentligen endast arbetade natt, men som nu hade blivit extrainkallad just för att övervaka mig. Efter kvällsfikat förklarade han för mig, att jag hade hans fulla förtroende, och att jag verkade "hur stabil som helst, mer som en ur personalen än en patient". Jag kunde inte instämma mer i vad han sade. Han tillade, emellertid, att han ändå var tvungen att vara efter mig. Om det hände mig något, skulle han omedelbart förlora jobbet. Vi kom överens om att vi båda, för tillfället, var offer för "byråkratin". Han lät mig dock stänga och låsa dörren efter mig, när jag gick på toaletten.

Dagen efter, vid middagstid, kom en ny patient till avdelningen, Britta, som var en äldre, gladlynt kvinna. "Hej på er allihop; jag heter Britta och är ny här!" ropade hon till oss andra i matsalen. "Intressant entré", tänkte jag för mig själv, emedan jag aldrig tidigare sett en ny patient introducera sig själv på det sättet – eller ens introducera sig själv över huvud taget.

Senare den dagen, satt jag i en av fätöljerna mot väggen i "lilla vardagsrummet". Bredvid mig satt Britta. Plötsligt hördes en kvinna våldsamt skrika. När jag vände mig om fick jag syn på Eva i armarna på ett par vårdare. Eva försökte med våld slita sig loss, men hon lyckades inte. "Men så skjut mig då för fan!" skrek hon, varpå hon bröt ihop i kraftig gråt. Claudia gick bredvid vårdarna, när de förde Eva längs korridoren, förbi oss, förbi expeditionen, förbi samtalsrummet, förbi två patientrum, till "lilla avdelningen". "Blir du inte berörd av sånt?" frågade Britta mig. "Jo, det blir väl alla", svarade jag likgiltigt. För Britta var detta förmodligen något nytt, något hon aldrig sett förut. Själv, emellertid, visste jag precis vad som väntade Eva. "Nu var det hennes tur", tänkte jag.

En dusch och nog också några tabletter senare – lagom till kvällsfikat, dock – hade Eva kommit ut ur "lilla avdelningen". Hon satt nu för sig själv med en filt lindad om sig, i soffan längst ner i hörnet i "stora vardagsrummet". Jag gick ner till henne, och frågade om hon ville ha några extra kex, vilket hon ville. Jag gjorde i ordning ett par kex, och gick bort med dem till henne; jag tyckte uppriktigt synd om henne.

Slutet av vistelsen

Jag blev inte av med min specialbevakning de närmaste dagarna, utan vande mig vid att alltid ha en skötare efter mig. Om jag så endast skulle gå till mitt rum och hämta en penna, var skötaren tvungen att följa efter mig. Värst var emellertid nätterna; jag fick inte ha dörren stängd till mitt rum, utan en skötare var nödvändigtvis tvungen att sitta i dörröppningen. Ljudet från korridoren väckte mig tidigt på morgnarna.

Jag hade tidigare den här dagen bett om att få tala med Claudia. Nu kom hon fram till mig och min övervakare, som satt i soffan i "lilla vardagsrummet". "Ska vi prata nu, Andreas?" frågade hon milt. Jakande, reste jag mig ur soffan. Claudia och min övervakare hade ögonkontakt; Claudia nickade åt övervakaren att han inte behövde

följa med in. Jag sade till Claudia, att jag ville hem, att allt skulle ordna sig, om jag bara fick en chans att få komma hem. Jag ville inte vara instängd här längre. Efter min redogörelse och en ömsesidig diskussion, blev det tyst en stund. ”Jag önskar verkligen att det fanns något jag kunde göra för dig”, sade Claudia älskvärt medan hon böjde lite på huvudet. Vi avslutade samtalet efter någon halvtimme.

Mia hette en elev som nyligen hade börjat på avdelningen. Först var jag tveksamt inställd till henne, eftersom hon var i min ålder, och påminde mig om att jag var ensam och saknade vänner. Dessutom kunde jag inte rå för att spontant känna mig lite underlägsen – jag var här som psykpatient, och hon var här som elev. Jag lyckades emellertid dra fram min livsfilosofi ur min hjärna, och lyckades att övervinna denna negativa känsla. Mia följde med den ordinarie personalen, och hjälpte till med diverse praktiska sysslor på avdelningen.

En dag, när jag satt och läste min bok i fåtöljen mot trä möbelen, kom Mia fram till mig. ”Hur är det med Andreas, då?”, frågade hon. ”Det är bara bra”, svarade jag. Hon frågade vad jag läste, och jag förklarade att jag var klar med gymnasiekurserna, och därför läste på universitetsnivå. Själv var hon inte särskilt intresserad av matematik, dock. ”Hur många mattekurser har du läst?” frågade hon, varpå jag svarade ”Matematik A, B, C, D, E och Diskret – det blir sju stycken.” Jag frågade henne om hon själv gick på gymnasiet, vilket hon gjorde – omvårdnadsprogrammet. ”Vad skrev du för projektarbete?” undrade jag och fick som svar, att hon skrivit om polisväsendet. ”Har det med omvårdnad att göra?”, blev min givna följdfråga, på vilken hon svarade, att hon och någon kamrat till henne hade fått ämnet godkänt, trots att det var utanför det tänkta huvudämnet. ”Nej, nu börjar de visst konferensen utan mig!” utbrast hon medan hon tittade mot konferensrummet. ”Det är bäst du går, då!” svarade jag, medan hon började gå mot rummet. ”... så jag inte missar något!” sade hon medan hon gick iväg. Hon var ännu vänd mot mig, och hon log åt mig, liksom jag log åt henne. När hon gått in kunde jag analysera mina känslor – att le mot en vän, var det länge sedan jag senast gjorde, och jag kände mig varm och glad. Tanken slog mig också, att kanske blir ”Matematik A, B, C, D, E och Diskret” bara sex kurser!

Jag slapp snart från övervakningen, och fick det riktigt trevligt under min sista tid på sjukhuset: jag hade ett eget rum, men toalett och dusch – och ingen följde efter mig, eller vaktade på mig när jag sov. Dagen jag skulle hem, träffade jag på Claudia. ”Hur känns det nu?” frågade hon, varpå jag svarade, att det skulle bli bra att få komma hem, men att jag bara skulle duscha först. Efter min sista dusch, i landstingets varma vatten, gick jag påklädd jacka och ryggsäck ut i korridoren. Jag träffade på Lars, som förvånat utbrast ”Nämen, ska du hem?”. Efter en kortare diskussion om sjukhus, rektorer och läkare, låste en undersköterska upp dörren till trapphuset. Jag gick igenom dörren, såg den stängas bakom mig, och gick ner för trapporna.